

Joh. J. Frieswijk:

Waarnemingen bij spreekwenslaapplaatsen

In het maart-nummer van *Natura* gaf ik een kort overzicht van het feitenmateriaal, dat door mij, in samenwerking met de heer H. Bresser, werd verzameld met betrekking tot de spreekwenslaapplaatsen in en om Amsterdam. Bij deze bespreking kwam slechts één aspect naar voren, namelijk dat van de *slaapplaats-keuze*. Nu mij uit verschillende reacties is gebleken, dat de spreekwens zich in de belangstelling der lezers mogen verheugen, wil ik hier, eveneens in het kort, iets vertellen over onze waarnemingen betreffende het gedrag der spreekwens, voor zover dit met de sociale overnachtingswijze te maken heeft.

Veel aandacht werd door ons besteed aan het vertrek van en de aankomst op de slaapplaats; deze verschijnselen werden vooral in hun samenhang met de lichtsterkte bestudeerd. Over dit onderwerp hebben wij reeds elders gepubliceerd (*Frieswijk en Bresser, De Levende Natuur, mei 1961*).

De spreekwens behoort tot de weinige vogelsoorten, waarbij men de sociale overnachtingswijze praktisch het gehele jaar door kan bestuderen, hetgeen deze soort voor ons zo aantrekkelijk maakt.

Men kan zeggen, dat in grote trekken de tijden van vertrek en aankomst gekoppeld zijn aan de tijden van zonopkomst en zonsondergang. Ik schreef — in grote trekken — want het is niet zo, dat de spreekwens het gehele jaar hun vertrek en aankomst regelen naar dezelfde zonnetijd.

Het vertrek der eerste spreekwens van de slaapplaats naar het voedselgebied werd door ons in de herfst, winter en lente waargenomen tussen 40 en 10 minuten voor zonopkomst, terwijl in de zomer het vertrek der eerste spreekwens later viel, namelijk tussen 25 minuten na zonopkomst. De grote spreiding binnen beide periodes moet, naar lichtsterktemetingen ons leerden, worden toegeschreven aan verschillen in bewolgingsgraad.

Het is ondoenlijk hier onze waarnemingen en metingen volledig weer te geven, aangezien deze zeker een hele jaargang van dit tijdschrift in beslag zouden nemen. De tijd van vertrek der laatste spreekwens gaf nog grotere variatie te zien. In herfst en winter viel dit vertrek vrijwel steeds voor zonopkomst, in lente en zomer steeds geruime tijd daarna.

Ook voor de aankomst op de slaapplaats 's avonds geldt, dat deze, afgezien van verschillen veroorzaakt door meer of minder bewolking, niet het hele jaar door op dezelfde tijd, gerekend ten opzichte van de zonsondergang, plaatsvindt. In de zomer is de binnenkomst reeds voor zonsondergang voltooid, in de winter duurt deze voort tot enige tijd daarna. Aangezien wij bij de aankomst op de slaapplaats te maken hebben met spreekwens, die op verschillende afstanden van de slaapplaats hebben gefourageerd, zijn deze gegevens veel minder overzichtelijk. Steeds neemt, in vergelijkbare gevallen, de aankomst meer tijd in beslag dan het vertrek.

Het is opvallend, dat in de periode, dat voedsel voor de spreekwens in ruime mate beschikbaar is, het vertrek „laat” en de aankomst „vroeg” plaatsvindt.

Wat de wijze van vertrek aangaat, moet worden opgemerkt, dat ook deze niet gedurende het gehele jaar dezelfde is. In herfst en winter kost het vertrek, het aantal individuen in aanmerking genomen, weinig tijd; de spreekwens vertrekken dan in grote troepen. In lente en zomer daarentegen, gaat het vertrek veel geleidelijker in zijn werk. Het vertrek duurt dan langer, terwijl de aantallen in het algemeen veel kleiner zijn. Het zal zonder meer duidelijk zijn, dat ook hier niet anders dan hoofdlijnen konden worden weergegeven.

Wij hopen, dat de heer Walrecht ditmaal eventuele, zijns inziens „verkeerd getrokken hoofdlijnen” door de vingers wil zien.

Het spreekt vanzelf, dat opbouwende kritiek door ons te allen tijde zeer op prijs wordt gesteld.

